

Eerder gepubliceerd in het Heraldisch Tijdschrift 15 (2009): 69-70.

Een wapensage: het ontstaan van het wapen en de helmtekens van twee takken van de familie Von Sickingen

Anton C. Zeven

Sleutelwoorden: sage, wapenontstaan, helmteken, Von Sickingen

Inleiding

Bechtold¹ schreef een artikel naar aanleiding van een zegelkundige vondst in het archief van Kreuznach. Deze vondst betrof een papieren document waarop zegelafdrukken van 26 leden van het geslacht Von Sickingen voorkomen. Hiervan zijn 24 zegels in licht- tot donkerrode lak en twee zwarte lak. Natuurlijk zijn van dit geslacht meerdere zegelafdrukken bewaard gebleven, maar 26 op één stuk is toch wel bijzonder. Wellicht is die van Alberts von Sickingen uit 1295 het oudst. Deze wordt niet afgebeeld. Maar wel die van Herbrand von Sickingen uit 1296. Het is een driehoekig zegel zonder helmteken, maar wel in het omschrift zijn naam.

Wapenbeschrijving

Wapen van het geslacht Von Sickingen: in zwart vijf zilveren kogels (2-1-2). Volgens de schrijver komen er twee helmtekens voor. Het eerste is een gouden zwanenkop met hals, waarop drie rode kogels met op elk een bos zwarte hanenveren. De snavel is zwart met een rode tong. Het tweede een wolfshondenkop. De zilveren kogels zijn ook beschreven als schijven, besanten en grote koppen van nagels of spijkers, die ter versterking van het schild waren aangebracht. Daarnaast is er variatie in de schildvorm, het helmteken, bijvoorbeeld de kop en hals zijn omgewend (afb. 1), of een gehele zwaan is aanwezig. Soms zijn er zwanen als schildhouders of is de bos hanenveren vervangen door één pauwenveer (afb. 1). Bij sommige wapens heeft de zwaan een rode tong. Ook zijn er verschillende helm- en kroonvormen. In het artikel wordt niet verder ingegaan op het helmteken van het wapen van Berthold en de zijnen. Het wordt ook niet in het artikel afgebeeld en er zijn geen afbeeldingen ervan op internet te vinden. Wel enige van het Eberhard-wapen (d.d.11-2-2009)².

Wapensage

Een wapensage vertelt *achteraf* hoe het wapen is ontstaan. Over de Von Sickingen wordt het volgende verteld. Na het overlijden van hun vader strijden de broers Eberhard en Bertold von Sickingen om de hoofdburg. Eberhard meent dat hij als eerstgeborene er recht op heeft, en Berthold zegt dat hun vader hem mondeling de burcht heeft toegezegd. Er ontstaat op Oudejaarsdag een ernstig meningsverschil, dat zij met het zwaard willen beslechten. Hun moeder voorkomt dat door het volgende voor te stellen; ieder zet zijn zwarte schild in de sneeuw en krijgt vijf sneeuwballen om daarmee naar het schild van de broer te gooien. Degene die de meeste treffers heeft krijgt de hoofdburcht. Beide broers gooien de sneeuwballen en beiden gooien alle vijf raak. Dan verbaast iedereen zich erover dat zowel op het ene schild als op het andere schild de plaatsen van de sneeuwballen zodanig zijn, dat wij die nu beschrijven als 2-1-2. Het wapenschild is als herinnering aan deze wedstrijd ontstaan. Echter er is nog geen oplossing voor wie de hoofdburcht krijgt. Daarom stelt hun moeder voor om de volgende dag, op Nieuwjaarsmorgen dus, het volgende te doen: de broers moeten bij het krieken van de dag uit het raam kijken en het eerste dier dat zij zien bij hun te roepen. Die broer aan wie het dier gehoorzaamt en door het benaderd wordt, is de winnar. Eberhard kijkt die Nieuwsjaarsochtend door een buitenraam en ziet een zwaan in de gracht. Hij roept de

Wapen Von Sickingen, 1465.
 Helmteken: een pauwenveer op een
 op een kogel.
 Landesarchiv Baden-Württemberg,
 Generallandesarchiv Karlsruhe.
 Ontleend aan artikel.

Wapen van Franz von Sickingen, 1520.
 Helmteken: een bos zwarte hanenveren
 op een kogel
 Scheiblerische Wappenbuch, 1520.
 Ontleend aan internet.

zwaan en de zwaan komt naar hem toe. Op hetzelfde tijdstip kijkt Berthold door een binnenraam naar het binnenhof en ziet een wolfshond; hij roept de hond en de hond komt naar hem toe. Weer geen winnaar. Maar dan komt de oplossing: de zwaan komt blazend en vleugelklappend op de hond af, die met zijn staart tussen de benen wegloopt. Hierdoor wint Eberhard en vertrekt Berthold met zijn hond naar een andere Von Sickingen-burcht. Zo kon het gebeuren dat hetzelfde wapenschild twee verschillende helmtekens kreeg. Moeder tevreden, Eberhard tevreden. Laten we hopen dat Berthold zijn gram niet op de hond heeft losgelaten. Hij zal vast een, ook voor die tijd niet zo mooi woord hebben geuit,.Gelukkig is dit woord door het blaffen van de hond verloren gegaan. Deze zin is mijn toevoeging en dat mag bij een sage.

Bron

¹Hans-Joachim Bechtold. 2008. Wappensiegel der Sickinger, Auslassungen in ausgewählter, genealogischer, heraldische rund sphragistischer Hinsicht zu einer im Stadtarchiv Bad Kreuznach aufgefundenen Kompilation verschiedener Wappensiegel des Adelsgeschlecht der Sickinger. Jahrbuch für Westdeutsche Landesgeschichte 34: 129-167.

²//de.wikipedia.org/ of zoek op Sickingen + Wappen